

2024-10-10
S2023/02549
S2024/00584
S2024/01779

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att stärka hälso- och sjukvårdens arbete med sjukskrivning och rehabilitering

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att ytterligare stödja och utveckla hälso- och sjukvårdens arbete med sjukskrivning och relaterad rehabilitering.

Socialstyrelsen ska

- stödja hälso- och sjukvården i implementeringen av rutiner för arbetet med sjukskrivning och rehabilitering på ett verksamhetsnära sätt,
- utreda hur Socialstyrelsen ytterligare kan främja kunskapsutvecklingen om sjukskrivning och rehabilitering, särskilt för området psykisk ohälsa och vidta de åtgärder som bedöms lämpliga, samt
- vidareutveckla uppföljning och utvärdering av hälso- och sjukvårdens arbete med sjukskrivning och rehabilitering.

Socialstyrelsen ska när uppdraget utförs samråda med berörda aktörer som exempelvis partnerskapet för kunskapsstyrning inom hälso- och sjukvården, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, regioner, kommuner, professionsföreningar, centrala arbetsgivarorganisationer samt patient-, brukar- och anhörigorganisationer, genom att bl.a. inhämta och beakta synpunkter från dessa. Socialstyrelsen ska även föra dialog med relevanta akademiska institutioner.

Socialstyrelsen ska senast den 15 december 2026 lämna en redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

Redovisningen av uppdraget ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2024 använda högst 500 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning för budgetåret 2024 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till sjukskrivningsprocessen, anslagsposten 2 Kunskapsutveckling för sjukskrivningsprocessen. Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2024.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2025 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Bakgrund

Lägesbeskrivning om hälso-och sjukvårdens arbete med sjukskrivning och rehabilitering

År 2023 publicerade Socialstyrelsen en lägesbeskrivning om hälso-och sjukvårdens arbete med sjukskrivning och rehabilitering baserad på enkäter till läkare och regionledningar. Lägesbeskrivningen visar att grundläggande strukturer för ett systematiskt arbete med försäkringsmedicin i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen behöver förbättras och de flesta regioner uppger att området har låg prioritet. De utmaningar som läkare upplever i samband med sjukskrivning rör bl.a. problem med att ställa diagnos vid psykiska besvär, att bedöma funktionsnedsättning, aktivitetsbegränsning och behov av sjukskrivning, brist på tid i patientmötet samt bristande rutiner för grunderna i ett systematiskt försäkringsmedicinskt arbete. Av lägesbeskrivningen framgår vidare att flera regioner saknar rutiner för det försäkringsmedicinska arbetet, och att det förefaller svårt att sprida de rutiner som finns till verksamhetsnivå. Regionledningarna framför att den nationella styrningen inom området behöver bli tydligare och man önskar bl.a. ökad nationell styrning, regional samordning och ett tydligare ansvar för utbildning och stöd.

Rätt förutsättningar för sjukskrivning

I augusti 2023 överlämnades betänkandet Rätt förutsättningar för sjukskrivning (SOU 2023:48) till regeringen. Den problembild som framgår av Socialstyrelsens lägesrapport framgår även i betänkandet, och flera av

utredarens förslag handlar om stärkt kunskapsutveckling inom det försäkringsmedicinska området samt om organisatoriska förutsättningar för arbete med sjukskrivning inom hälso- och sjukvården. I betänkandet föreslås bl.a. att Socialstyrelsen bör utreda förutsättningarna att etablera ett nationellt kompetenscentrum för försäkringsmedicin i syfte att erbjuda ett långsiktigt och samordnat nationellt stöd för arbete med kunskaps- och kompetensfrågor gällande försäkringsmedicin inom hälso- och sjukvården. De remissinstanser som berörs av förslaget är positiva till ett utvecklat stöd för kunskaps- och kompetensfrågor inom försäkringsmedicin, men flera menar att detta kan uppnås på andra sätt än genom ett nationellt kompetenscentrum. Flera remissinstanser anser dock att Socialstyrelsen ska ha en ledande roll i ett sådant arbete.

I betänkandet konstateras även att det finns stort behov av forskning och kunskapsutveckling om sjukskrivning som åtgärd liksom om åtgärder som främjar arbetsåtgång vid olika tillstånd. Flera remissinstanser instämmer i att det finns ett behov av kunskapsutveckling inom området och Karolinska institutet uppger att den vetenskapliga kunskapen inom området för närvarande är synnerligen begränsad.

Det nuvarande stödet för hälso- och sjukvårdens arbete med försäkringsmedicin

I Socialstyrelsens uppdrag ingår att stödja hälso- och sjukvårdens arbete med försäkringsmedicin och bidra till kvalitetsutveckling inom området, 4 § förordningen (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen. Socialstyrelsen har under 2023 tagit fram två nya stöd för hälso- och sjukvårdens försäkringsmedicinska arbete med sjukskrivnings- och rehabilitering, ovan nämnda lägesbeskrivning och ett kunskapsstöd som beskriver ett systematiskt arbete i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen. Under våren 2024 lanserade myndigheten även en ny webbplats, Stöd inom försäkringsmedicin, där Socialstyrelsens samtliga försäkringsmedicinska stöd inom sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen finns samlade. Socialstyrelsen planerar även att publicera viktiga uppföljningsområden som regionerna kan använda i det egna arbetet med kvalitetssäkring och uppföljning under senare delen av 2024.

Inom ramen för den nationella kunskapsstyrningen av hälso- och sjukvården finns 26 så kallade nationella programområden (NPO), som leder kunskapsstyrningen inom sitt respektive område. Ett programområde består

av en representant för var och en av de sex sjukvårdsregionerna. Ett av dessa nationella programområden leder kunskapsstyrningen för rehabilitering, habilitering och försäkringsmedicin. Programområdet har tagit fram en generisk modell för rehabilitering och delar av försäkringsmedicinskt arbete. Modellen syftar till att bidra till en kvalitetssäker och samordnad process för rehabilitering och sjukskrivning utifrån patientens behov och bästa tillgängliga kunskap.

Skälen för regeringens beslut

Sjukfrånvaron har ökat under de senaste åren. Ökningen har varit särskilt påtaglig för kvinnor med psykiatriska diagnoser och närmare hälften av de pågående sjukskrivningarna vid utgången av 2023 hade sin grund i en psykiatrisk diagnos. Psykisk ohälsa, i form av bl.a. ångest och depressioner, är den vanligaste sjukskrivningsorsaken för både kvinnor och män. Mot bakgrund av den ökande sjukfrånvaron är det viktigt att samtliga aktörer som kan påverka sjukfrånvaron bidrar inom sina respektive ansvarsområden. Att kunskapen om sjukskrivning och rehabilitering utvecklas, sprids och används inom hälso- och sjukvården är viktigt för den enskilde patienten och för samhället i stort.

Mot bakgrund av de utmaningar som både läkare och regionledningar upplever i arbetet med sjukskrivning ger regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att stödja implementering av rutiner för det försäkringsmedicinska arbetet i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen på ett verksamhetsnära sätt. Socialstyrelsen ska även utreda och vidta de åtgärder som bedöms lämpliga för hur myndigheten ytterligare kan främja kunskapsutvecklingen om sjukskrivning och rehabilitering, särskilt för psykiatriska diagnoser, samt vidareutveckla uppföljning och utvärdering av hälso- och sjukvårdens arbete inom detta område.

Regeringen beräknar att 2 miljoner kronor kommer att avsättas för uppdraget för 2025 och 2 miljoner kronor för 2026, under förutsättning att riksdagen anvisat medel för det aktuella anslaget.

På regeringens vägnar

Anna Tenje

Sofie Östling

Kopia till

Förvaltningsavdelningen
Socialdepartementet/HC
Socialdepartementet /SL
Riksdagen/socialförsäkringsutskottet
Riksdagen/socialutskottet